

**KYRGYZ-TURKISH MANAS UNIVERSITY
THE GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
SIMULTANEOUS TRANSLATION DEPARTMENT**

**EXPRESSIVE SPEECH ACTS IN THE KYRGYZ LITERATURE
FROM THE ASPECT OF CORPUS LINGUISTICS**

MASTER'S THESIS

Medina KADYRBKOVA

Thesis Advisor(s): Assoc. Prof. Aida Kasieva

Co-Adviser: Senior lect. Kasym Barktabasov

BISHKEK 2019

ABSTRACT

Researcher	:	Medina Kadyrbekova
University	:	Kyrgyz-Turkish Manas University
Department	:	Simultaneous Translation
Type of study	:	Master thesis
Number of pages	:	XVIII+98
Date of graduation	:	19.06.2019
Research supervisor(s)	:	Assoc. Prof. Aida KASIEVA; Co-advisor: Senior lect. Kasym BARKTABASOV

EXPRESSIVE SPEECH ACTS IN THE KYRGYZ LITERATURE FROM THE ASPECT OF CORPUS LINGUISTICS

The research paper entitled “Expressive speech acts in the Kyrgyz literature from the aspect of Corpus Linguistics” presupposes the study of expressive speech acts (ESA) in the Kyrgyz language within the frameworks of such linguistic branches as: Pragmalinguistics, Corpus Linguistics, and Translation Studies. As a subject of the present study, ESAs are considered as the phenomenon that refers to the Pragmalinguistics and further they are investigated by means of corpus-driven approach. Selected ESAs are extracted from the Kyrgyz literature, analyzed and compared with their English translations. Translation quality assessment (TQA) of the source and target texts are investigated applying J. House’s Functional-Pragmatic Model.

From the point of view of Pragmalinguistics, utterance means performing simultaneously three acts of speech: locutionary (producing meaningful utterance), illocutionary (an intention of produced utterance), and perlocutionary (the effect of an utterance). ESAs are connected with speaker’s emotional attitude and help reveal how people act and express themselves in particular social circumstances.

ESAs in the Kyrgyz language are adapted and classified, leaning on Norrick’s (1978) classification of ESAs. According to this theory, ESAs are divided into nine subcategories:

welcoming, apologizing, condoling, congratulating, deploring, lamenting, forgiving, boasting, and thanking.

The study attempts to provide the first survey for illocutionary force and perlocutionary effect of ESAs in the Kyrgyz language, applying newly created Kyrgyz Corpus (2019-04-18) powered by Corpus query processor (CQP) on the basis of the University of Saarland in Germany. The Kyrgyz Corpus is compiled from 84 texts with 1,243,101 words. Withdrawal on frequency of words, concordances of Kyrgyz expressive speech are carried out, applying CQP, which is a new web-based system for conducting linguistic analysis.

The outcomes of the research can be applied in teaching, studying and conducting linguistic researches in Pragmalinguistics, Corpus and Computer linguistics, and Translation Criticism.

Key words: : Kyrgyz Corpus, expressive speech acts, Functional-Pragmatic Model, Pragmalinguistics, tagging, corpus query.

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	:	Медина Кадырбекова
Университет	:	Кыргыз-Түрк «Манас» университети
Багыты	:	Лингвистика (котормо жана котормо таануу)
Иштин сыпаты	:	Магистрдик диссертация
Беттердин саны	:	XVIII+98
Бүтүрүү датасы	:	19.06.2019
Илимий жетекчи(лер)	:	ф. и.к., ага окут. Аида Касиева, ага окут. Касым Барктабасов

Кыргыз адабиятындагы экспрессивдүү сүйлөө актыларына корпустук лингвистиканын ыкмаларын колдонуу

“Кыргыз адабиятындагы экспрессивдүү сүйлөө актыларына корпустук лингвистиканын ыкмаларын колдонуу” аттуу диссертациялык иш, тил илиминин прагмалингвистика, корпустук лингвистика жана котормо таануу сыяктуу багыттарынын алкагында экспрессивдүү сүйлөө актыларын изилдөөгө арналат. Прагмалингвистиканын бир бөлүгү катары саналган экспрессивдүү сүйлөө актылары, бул илимий эмгекте корпустук лингвистиканын ыкмаларын жана методдорун колдонуу жолу аркылуу изилденет.

Кыргыз адабиятынан тандалып алынган экспрессивдүү сүйлөө актыларын алардын англис тилиндеги котормосу менен салыштыруу жана баалоо максатында Ж. Хаустун функционалдык-прагматикалык модели колдонулат.

Прагмалингвистикада сүйлөө бул бир эле учурда үч кептик актыны аткарууну камтыйт. Алар локутивдик (сүйлөөнүн өзү), иллокутивдик (айтылган сөз кандай максатты көздөдү) жана перлокутивдик (айтылган сөздүн угуучуга карата таасири) актылары. Экспрессивдүү кептик актылар сүйлөөчүнүн эмоционалдык абалына байланыштуу жана алар адамдардын ар кандай социалдык кырдаалда кандай аракеттерди жасарын жана кырдаалга жараша кандай сөздөрдү колдоноорун түшүндүрүүгө өбөлгө түзөт. Кыргыз тилиндеги экспрессивдүү сүйлөө актылары Н. Норриктин классификациясына таянып анализденет. Н. Норрик экспрессивдүү сүйлөө актыларын: учурашуу, кечирүү, көңүл

айтуу, куттуктоо, жемелөө, капалануу, мактоо жана ыраазуу болуудагы колдонулган актылар деп тогуз түргө бөлгөн.

Бул илимий иште Германиядагы, Саарлан университетинде түзүлгөн кыргыз корпусун колдонуп, экспрессивдүү сүйлөө актыларынын иллокутивдик максаты менен перлокутивдик таасирин изилдөөгө аракет жасалат. Кыргыз корпусу 1243101 сөздү камтыган, 84 тексттен турат. Кыргыз тилиндеги экспрессивдүү сүйлөө актыларынын конкордансы жана сөздөрдүн колдонулуш жыштыгы дал ушул программа аркылуу анализденет.

Изилдөөнүн жыйынтыгы прагмалингвистика, корпустук жана компьютердик лингвистика, ошондой эле котормо сапатын баалоодо лингвистикалык изилдөөлөрдү жүргүзүү, тилди үйрөтүү жана үйрөнүү үчүн колдонууга мүмкүнчүлүк берет.

Ачык сөздөр: Кыргыз корпусу, экспрессивдүү сүйлөө актылары, функционалдык-прагматикалык модель, прагмалингвистика, тегдештирүү, корпустук изилдөө.

ÖZ

Hazırlayan	:	Medina Kadyrbekova
Üniversite	:	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı	:	Mütercim-Tercümanlık
Tezin Niteliği	:	Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı	:	XVIII+98
Mezuniyet Tarihi	:	19.06. 2019
Tez Danışman(lar)ı	:	Öğr. Gör. Dr. Aida KASIYEVA, Öğr. Gör Kasım BARKTABASOV

DERLEM DİL BİLİMİ YÖNTEMLERİ AÇISINDAN KALIP SÖZLER

“Derlem Dil Bilimi Yöntemleri Açısından Kalıp Sözler” adlı Yüksek Lisans tezinde Kırgızcadaki kalıp sözler genel dil bilimi, derlem dil bilimi ve pragmatik dil bilimi açısından incelenmiştir. Ayrıca Kırgızcadaki kalıp sözler pragmatik dil bilimi objesi olarak derlem dil bilimi yöntemleri kullanılarak incelenmeye alınmıştır. İncelenen kalıp sözler Kırgızca edebî eserlerden fişlenerek İngilizce çevirileriyle karşılaştırılmıştır. Çeviri yeterliği ise J. House'nin işlevsel-pragmatik çeviri yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Pragmatik dil bilimi bakımından iletişim, aynı anda gerçekleşen üç farklı olaydan ibarettir: ifade kullanımı, konuşma amacının belirtilmesi ve dinleyicinin duydukları karşısında tepki vermesi. Kalıp sözler konuşmacının duygularını yansıttığından dolayı farklı bağlamlarda konuşmanın amacını belirtmeye ve dinleyicinin verdiği tepkiyi daha iyi açıklamaya yardımcı olmaktadır. İncelenen kalıp sözlerin analizi ve sınıflandırılması N. Horric'in (1978) geliştirdiği teori ve sınıflandırma temelinde yapılmıştır. N. Horric'e göre kalıp sözler 8 ayrı grupta incelemek mümkündür: Selamlaşma, özür dileme, başsağlığı dileme, tebrik etme, kınama/azarlama, acı çekme/üzülme, affetme, övme ve teşekkür etme.

Mevcut Yüksek Lisans tezinde ilk kez Kırgızcadaki kalıp sözlerin konuşma amacını belirlemedeki rolü, Saarland Üniversitesinde (Almanya) yakın geçmişte (18.04.2019) oluşturulan Kırgızca Külliyat (korpus) temelinde belirlenmeye çalışılmıştır. Kırgızca Külliyat (korpus) 84 edebî eserdeki toplam 1243101 kelimedenden oluşmaktadır.

Kalıp sözlerin kullanım sıklığı ve bağlamları, dil bilimsel araştırmalarda kullanılan yeni web sistemi (işleme istekleri için işlemci) yardımıyla saptanmıştır.

İnceleme sonunda elde edilen sonuçlar pragmatik dil bilimi, derlem dil bilimi ve hesaplamalı dil bilimi arařtırmalarında, eđitim sürecinde ve çeviri eleřtirilerinde kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Kırgızca korpus, kalıp sözler, işlevsel-pragmatik çeviri yöntemi, pragmatik dil bilimi, sözcük etiketleme, korpus sorgusu.

АБСТРАКТ

Исследователь	:	Медина Кадырбекова
Университет	:	Кыргызско-Турецкий университет «Манас»
Направление	:	Лингвистика (перевод и переводоведение)
Вид исследования	:	Магистерская диссертация
Количество страниц	:	XVIII+98
Дата окончания	:	19.06.2019
Научный руководитель	:	Кан. фил. наук, ст. преп. Аида Касиева, ст. преп. Касым Барктабасов

Экспрессивные речевые акты в кыргызской литературе в аспекте корпусной лингвистики

Магистерская диссертация под названием «Экспрессивные речевые акты в кыргызской литературе в аспекте корпусной лингвистики» предусматривает изучение экспрессивных речевых актов (ЭРА) в кыргызском языке в рамках таких лингвистических направлений как: прагмалингвистика, корпусная лингвистика и переводоведение. ЭРА, являясь одной из категорий раздела прагмалингвистики, рассматривается в аспекте методов и подходов корпусной лингвистики. Далее, экспрессивные речевые акты, отобранные из литературных произведений на кыргызском языке методом сплошной выборки, сопоставляются с их переводами на английский язык с целью оценки качества перевода методом функционально-прагматической модели Дж. Хаус.

С точки зрения прагмалингвистики, высказывание означает одновременное выполнение трех речевых актов: локутивного (акт говорения), иллокутивного (намерение высказывания) и перлокутивного акта (реакция адресата на высказывание). Выразительные речевые акты связаны с эмоциональным отношением говорящего и помогают раскрыть действие и реакцию адресата в определенных социальных условиях. Классификация и анализ экспрессивных речевых актов в кыргызском языке производятся с опорой на теорию классификаций Н. Норрика (1978). Согласно данной теории, ЭРА включает в себя такие подкатегории как: приветствия, извинения, соболезнования, поздравления, упреки, скорби, прощения, похвалы и благодарности.

В исследовании также впервые предпринята попытка осуществления обзора иллюкутивной цели экспрессивных речевых актов в кыргызском языке на основе недавно созданного кыргызского корпуса (2019.04.18) CQP web в университете Саарланд, Германия. Корпус состоит из 1 243 101 слов, взятых из 84 художественных текстов.

Анализ частотности слов и конкордансы ЭРА выполнены с применением процессора для обработки запросов (ПОЗ), который представляет собой новую веб-систему для проведения лингвистического анализа.

Результаты исследования могут применяться в преподавании, изучении и проведении лингвистических исследований по прагмалингвистике, корпусной и компьютерной лингвистике, а также критике перевода.

Ключевые слова: Кыргызский корпус, экспрессивные речевые акты, функционально-прагматическая модель, прагмалингвистика, разметка, корпусный запрос.